

رشد اخلاق در انسان از دیدگاه دانشمندان اسلامی

و روانشناسان جدید

دکتر طاهره ثقه الاسلام^۱

دکتر امیدوار رضایی^۲

دکتر علی خوشکار^۳

دکتر مریم السادات موسوی^۴

چکیده

لزوم فراگیری اخلاق در علم پزشکی اساس رابطه بین پزشک و بیمار است و باید از ابعاد مختلف مورد بحث قرار گیرد. روانشناسان و روان پزشکان به اخلاق از نظر معنا شناسی، شکل گیری و مراحل آن براساس رویکردهای مختلف توجه کرده اند. در این مقاله نخست بطور کلی از نظر معنا شناسی و مراحل تحول، اخلاق مرور شده است.

در معنا شناسی بین Ethic با مترادف آن یعنی Morality که جنبه سرشتی و یادگیری دارد، تفاوت عمده‌ای می‌باشد. در بررسی ماهیت انسان و اخلاق از دیدگاه قرآن، روان با نفس مترادف است و در معنایی دیگر نفس به عنوان اصل ثابت و منشأ اخلاقیات می‌باشد. دانشمندان اسلامی نظیر فارابی و ابن سینا اخلاق را در نفس انسانی می‌دانند که موجب تفاوت انسان و حیوان است. اخلاق

۱ - استادیار و متخصص روان شناسی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

۲ - استاد و متخصص جراحی اعصاب دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

۳ - متخصص جراحی عمومی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

۴ - متخصص جراحی زنان و زایمان دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

محصول نفس ناطقه است اما در دیدگاههای جدید ساختار روان شناسی شامل؛ هیجان ها، شناخت ها و رفتار اجتماعی است که اخلاق از شناخت سرچشمه گرفته و به رفتار اجتماعی شکل می‌بخشد.

لاک و روسو در بحث از اخلاق به محیط اجتماعی نقش فعال داده‌اند. فروید رفتار سالهای اولیه زندگی را منشأ اخلاق می‌شناسد. پیازه و کولبرگ رسیدن به بلوغ فکری یعنی تفکر انتزاعی را نشانه شناخت اخلاق واقعی می‌دانند، که فرد پس از طی مراحل به یک اخلاق اجتماعی معتقد می‌شود که عدالت و صلح جهانی را در پی دارد. در هر دو دیدگاه اخلاق منشأ روابط اجتماعی از جمله رفتار پزشک و بیمار به شمار می‌رود.

واژگان کلیدی: اخلاق، اخلاق پزشکی، اخلاق در قرآن، اخلاق و روان شناسی.

مقدمه

علم پزشکی متخصصان این رشته را وادار می‌سازد که جنبه های اخلاق پزشکی را به خوبی فرار گیرند و در ارتباط با بیمار به عنوان یک فرد خاص، حقوق بیمار، فرهنگ و زمینه های مذهبی او را بشناسند.^۱ در زمینه کاربردی اخلاق پزشکی گاه بین آنچه پزشک آموخته و آنچه در واقعیت است، تعارضی وجود دارد. به طور مثال؛ در مورد بیماری که از درد مزمن سرطان رنج می‌برد، موضوع «حقوق بیمار» ایجاب می‌کند، که پزشک تا آخرین دقایق زندگی بیمار کوشش های خود را بکار برد، در غیر این صورت بهتر است بیمار در شرایط مناسب

1-Rodriguez, P.Joseph, J.Fins, "Death, Dying and information: misrepresenting religion on Medline", BMJ, Ethics, 2005, 186, P: 10.

مرگ را انتخاب کند.^۱ به همین دلیل است که محققان بهترین روش پژوهش را در اخلاق پزشکی، کار آزمایشی بالینی و مطالعه موردی^۲ پیشنهاد می‌کنند.^۳ مسئله اخلاق در پزشکی و سایر علوم وابسته، همچنین «حقوق بیمار» دانشمندان را وادار ساخته است که از نظر معنا شناسی، تحول و شکل‌گیری و مضامین کاربردی را از دیدگاه ادیان متفاوت و رویکردهای مختلف مد نظر قرار دهند.^۴ در این مقاله سعی بر آن است که نخست اخلاق پزشکی را از نظر معناشناسی و تحول و شکل‌گیری از دیدگاه اسلام، دانشمندان اسلامی، و براساس رویکردهای متفاوت روان‌پزشکان و روان‌شناسان بررسی نمائیم.

کاپوچان^۵ و همکارانش در مقاله جالب خود با عنوان «خطاهای پزشکان» درباره دین اسلام می‌نویسند: در اسلام همه افراد یکسان بوده و از حقوق مساوی برخوردار هستند، یعنی همه بیماران صرف‌نظر از هر مذهب و دیدگاه، سفید و سیاه، ... از یک حقوق برخوردار هستند. در این مقاله از عقاید زکریای رازی به عنوان الگویی در اخلاق پزشکی یاد شده، و واژه «ایمان» در قرآن به معنای یک امنیت درونی مورد بحث قرار گرفته است.^۶

1 - Pablo, Juan. Ortiz, P.Solar, Sebastine, Right to Die: a present debate, 2005, Magazine Medical of Chile, May 2005, (in Spanish), Vol: 1330, No: 5, P:2-8.

2- Case study

3- Lima, C, Clinical Trials: Vulnerability and ethical revivalism, May-Jun 2005, 18(3), P: 221-226.

4- Rodriguez, P.Joseph, J Fins, op. cit.

5- Kapochan, 2003

6- Kapochan- Sheikh, Aziz, Doctors and Their Faiths, 2003, BMJ, Ethic 326, P: 7-12.

۱- اخلاق از نظر معنا شناسی

در فرهنگ لغت **Ethics** مترادف با علم اخلاق و اخلاقیات و واژه **Moral** به معنای اخلاقی و **Morality** به معنایی اخلاق بکار رفته است.^۱ شناخت و آگاهی از واژه شناسی و شکل گیری اخلاق ارتباط تنگاتنگی با فرضیه و تحقیقات روان پزشکیان و حقوقدانان و بویژه با روانشناسان دارد. از اینرو در روانشناسی واژه **Moral** به معنای خلق و خو که منشأ جسمانی و یادگیری دارد، می باشد اما **Ethic** را یک سری قوانین و قواعد حاکم بر رفتار می داند، یعنی رفتاری که جنبه اجتماعی پیدا کرده و در ارتباط با فرد دیگری است و با وجدان یا قسمت اخلاقی شخصیت سروکار دارد.

شکل گیری این نوع رفتار مستلزم گذر از مراحل تحول و رشد روانی در انسان است یعنی به بلوغ لازم رسیده باشد و بتواند از عهده رفتارها و ضوابط اخلاقی برآید. روان شناسان برای این گونه رفتارها معتقد به مراحل از رشد و تحول هستند. همچنین برای ارزیابی آن یعنی اینکه آگاه شوند فردی این ضوابط را می شناسد یا نه؟ ابزاری تحت عنوان آزمون های رشد اخلاق تدارک دیده اند، که در مراکز تعلیم و تربیت، زندان ها، مراکز پزشکی قانونی و بیمارستان ها کاربرد فراوان دارد.^۲

در جامعه پزشکی مدرن بخوبی روشن است که اخلاق حاکم بر کلیه رفتارهای پزشک و بیمار و کلیه افرادی است که در این چارچوب فعالیت دارند. از این رو سازمان دهنده همه رفتارهای انسانی است که زیر بنای آن بر فرهنگ و مذهب

۱- براهنی، محمد نقی- باطنی، محمد رضا و همکاران، واژه نامه روان شناسی، انتشارات فرهنگ معاصر، تهران، ۱۳۶۸، ص ۱۰۶ و ۵۸.

2- Janda, Lovis, The psychologist's Book of Personality, 2001, Publisher John Wiley, Toronto, P: 7-9.

استوار است و هر کدام برای آن مراحل و رشد یافتگی خاص ذکر کرده‌اند که اکنون به بحث از آن می‌پردازیم.

۲- رشد و تحول اخلاق از نظر قرآن

انسان از نظر قرآن از دو بُعد ساختمان مادی یعنی پیکر انسان و بُعد متافیزیک یعنی حقیقت روح و اندیشه یعنی سکوی پرواز فکر، تشکیل شده است. این ابعاد در جهات مختلف منظم شکل گرفته‌اند تا انسان بتواند به همه خواسته‌های مادی و معنوی خود پاسخ گوید.^۱ جنبه مادی انسان سرشت یا غریزه است و جنبه غیرمادی روح می‌باشد. در خطبه‌های امام علی (ع) سرشت با غریزه مترادف بکار رفته‌اند.^۲ در کتاب معراج السعاده، انسان اینگونه به تصویر کشیده شده است که؛ وجود انسان تحت تاثیر چهار قوه یا قوای اربعه یعنی عقل، شهوت، غضب و وهم است، شهوت‌های انسان جهت بقاء، غضب جهت دفع مضرات خارجی و وهم جهت فهمیدن امور جزئی و عقل جهت ادراک حقایق عالم است. از اینجا روشن است که انسان مظهر قوای مخالف و صفات متقابل است؛ از این رو مظهر اسماء متقابل الهیه به او اختصاص داده شده است.^۳

به اعتقاد نویسنده، انسان خلیفه الله است و اخلاقیات از روح به انسان عارض شده است. متفکر اسلامی استاد مطهری می‌گوید؛ انسان در قرآن، تنها موجود ممتازی است که این امکان و توانایی را دارد که در چارچوب یک سلسله قوانین قراردادی رفتار نماید. این قوانین قراردادی از آن نظر که از طرف یک مقام صلاحیت دار وضع می‌شود و به انسان تحمیل می‌شود، به آن تکلیف گویند

۱- حجازی، فخرالدین، چهار بنیان، انتشارات بعثت، تهران، ۱۳۴۰، صفحه ۳۹.

۲- صادقی، سید محمد، پرتوی از انوار نهج البلاغه، نشر زیتون، تهران، ۱۳۵۷، ص ۱۸۹.

۳- نراقی، ملا احمد، معراج السعاده، انتشارات جاویدان، بی تا، تهران، ص ۲۱.

(تکلیف همان اخلاق و اخلاقیات بوده و انجام اعمالی است که با ویژگی های فطرت انسان مطابقت دارد).

شرایط تکلیف بر پنج اساس است که عبارتند از: ۱- بلوغ جسمانی ۲-عقل ۳- اطلاع و آگاهی (یادگیری) ۴- قدرت و توانایی ۵- آزادی و اختیار.

استاد مطهری اعتقاد دارند: در مرحله ای از مراحل جنینی ماده ناخود آگاه است. با دمیدن روح الهی ماده خود آگاه می شود که پس از تولد در مراحل مختلف ویژگی های خاص خود را دارد. از این پس به جوهری یگانه تبدیل می شود، با رشد یافتن خود آگاهی و زمانی که فرد در سن بلوغ جسمی خود را در برابر جهان خارج می بیند، عالی ترین شکل خود آگاهی پدیدار می شود که جنبه اخلاقی پیدا می کند. این مرحله ناشی از عوامل اجتماعی و تعلیم و تربیت و سایر عوامل دخیل در رشد است.^۱ (در نتیجه این رویکرد اخلاقی در سن تکلیف مطرح می شود).

۳- نظریه دانشمندان اسلامی در باره تحول و شکل گیری اخلاق

دانشمندان اسلامی به تبعیت از آیه شریفه «قل الروح من امر ربی و روحا من امرنا و فاذا سویته و نفخت فیه من روحی»^۲ حتی حلول روح را بر جنین بسیار روشن توصیف کرده اند. از این رو بحث روح و نفس بسیار قابل توجه است. قرآن در ابتدا نفس را به معنای جان یا حیات حیوانی یاد کرده است (آیه شریفه «کل نفس ذائقة الموت»، سوره انبیاء، آیه ۳۵)، در آیاتی دیگر نفس به معنای روان یا نفس انسانی نیز آمده است (سوره انعام، آیه ۷۰) یعنی نفسی که شخصیت را می سازد. در معنای دیگر نفس به معنای منشأ انجام تکلیف است («لا تکلف

۱- مطهری، مرتضی، انسان در قرآن، انتشارات صدرا، بی تا، ص ۲۹۳-۲۷۹.

۲- قرآن مجید، سوره حجر، آیه ۲۹.

نفس الا وسعها» سوره بقره، آیه ۲۳۳) یعنی خداوند به هر کس به اندازه توانایی اش تکلیف می دهد تا به کمال برسد. نفس به معنای وجدان انسانی که روزی مسئولانه به سوی حق باز می گردد^۱ و بالاخره نفس به عنوان خود آگاهی نیز در قرآن آمده است («و نفس و ما سویها فالهمها فجورها و تقویها» سوره شمس، آیه ۷ و ۸)، قرآن در این آیه می فرماید: قسم به نفس و آنکه او را متعادل و متکامل آفرید و در او بد کاری و پرهیزکاری الهام کرد.^۲ این آیه شریفه مسیر حرکت انسانی را در راه به فعلیت کشاندن آنچه در فطرت جهت سعادت نهاده شده است می داند. یعنی در نفس گرایش به خوب و بد وجود دارد و اینکه انسان عاقل کدام را مسئولانه انتخاب کند، خودش مسئول است. در معنای آخر نفس به بحث اخلاق و اخلاقیات می رسیم که بتدریج از دیدگاه دانشمندان اسلامی و غیره آن را بررسی می کنیم.

الف - نظریه ابو نصر فارابی

ابو نصر محمد فارابی نفس را حاکم بر جسم می داند و به سه نوع نفس نباتی و نفس حیوانی و نفس فلکی (همه چیز دارای نفس هستند) اشاره کرده است. نفس فلکی فارابی در مقایسه با دیگر دانشمندان اسلامی (ابوعلی سینا و غزالی) با نفس ناطقه که محل تفکرات است نزدیک می باشد. فارابی می افزاید: نفس حیوانی دارای حواس باطنی و ظاهری است که قوه ناطقه (تکلم) از حواس باطنی است و منشأ عقل و تفکر است.

۱- سیاسی، علی اکبر، علم النفس از لحاظ تربیت، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۴۸، تهران، ص ۴۴۲ و ۳۵۲.

۲- احدی، حسن- بنی جمالی، شکوه السادات، علم النفس، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ۱۳۶۶، ص ۱۸-۶.

فارابی به دو نوع عقل نظری و عملی نیز می‌پردازد. در بحث از عقل به اخلاقیات نیز می‌پردازد و سرانجام عقل نظری را هیولایی یعنی بالقوه و بالفعل و مستفاد می‌داند که عقل مستفاد همان عقل فعال یا روح الامین است که آخرین مرحله از رشد می‌باشد، تمام اندیشه‌ها، اخلاقیات و انتزاع‌ها از عقل مستفاد یا اکتسابی است که صورت تعالی یافته و وجه الهی است^۱

ب- نظریه ابوعلی سینا

ابوعلی سینا نفس و قوای انسانی را به صورت زیر طبقه بندی کرده است: قوای مدرکه و محرکه که در آن انسان با حیوانات شریک است. قوه عاقله (عقل) که تنها اختصاص به انسان دارد. از این جهت نفس انسانی یا نفس ناطقه خوانده می‌شود. قوای مدرکه شامل حواس باطنی و ظاهری است. حواس ظاهری شامل حواس پنجگانه بوده و حواس باطنی از حس مشترک و خیال (قوه مصوره)، و وهم (قوه واهمیه) حافظه است. اگر از وهم استفاده شود، قوه تخیل اما اگر از عقل استفاده کند تفکر خوانده می‌شود.^۲ اما قوای محرکه شامل: عامل حرکت در انسان کشش‌ها و هیجان‌های فرد است.

در نظر ابن سینا منشأ عقل از نفس انسانی است. او نیز مانند فارابی به نفس نباتی و حیوانی و انسانی معتقد است و عقل عملی یا عقل نظری منشأ عملیات عقلانی انسان محسوب می‌شود. عقل نظری حکیم ابن سینا شامل عقل نظری هیولایی و بالملکه و بالفعل و مستفاد است. او علاوه بر عقولی که بیان شد، به عقل دیگری معتقد است بنام عقل قدسی و از نوع عقل بالملکه است و بالاترین مرتبه از تفکر

۱- سیاسی، علی اکبر، همان، احدی، حسن- بنی جمالی، شکوه السادات، همان.

۲- سیاسی، علی اکبر، همان، احدی، حسن- بنی جمالی، شکوه السادات، همان.

و اندیشه است و طی نوشته هایی به اثبات رسانده که در شرایط زندگی تا حدودی حاصل می شود و شخص به مرحله عقل قدسی می رسد.^۱

اصولا در دیدگاه دانشمندان اسلامی تعقل و تفکر موجب ایجاد رفتارهای اخلاقی، رعایت ضوابط اخلاقی و رفتارهای متناسب با ویژگی های فطرت انسانی است.^۲

۴- رشد اخلاق از نظر دانشمندان جدید

در نظریه های نخستین روان شناسان و روان پزشکان با دیدگاهی که به پیش ساخته نگری معروف بود از صحنه علم کنار رفته و دیدگاه جان لاک و روسو جای آن را گرفت، که هر دو این اعتقاد را دارند که موجودیت انسان یک ماده بی شکل است و محیط اجتماعی و تربیت همه چیز را به انسان می آموزد.

در تقسیم بندی ساختارهای روانی به ساختار هیجانی، اجتماعی و شناختی پرداخته اند، اخلاق را در ساختار شناختی قرار داده و درباره تحول آن نظریات مختلف ابراز کرده اند که عبارتند از:

الف- نظریه زیگموند فروید

زمانی که پزشکان و دانشمندان طرفدار نظریه رشد اخلاق به نقش محیط در شکل گیری آن ابراز نظر کردند، زیگموند فروید با ارائه نظریه خود تحت عنوان الگوهای شخصیت از وجود نهاد (مرکز غرایز) در فطرت و سرشت اولیه انسان سخن می گفت، خود یا ایگو را دومین سازمان شخصیتی دانست و اخلاق یا

۱- داودی، علی مراد، عقل در حکمت مشاء از ارسطو تا ابن سینا، انتشارات دهخدا، ۱۳۴۹، ص ۳۲۹-۳۲۳.

۲- سیاسی، علی اکبر، ابن سینا و تطبیق آن با روان شناسی جدید، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۳۳، تهران، ص ۲۲ و ۲۳.

وجدان را در سومین رکن شخصیت ذکر کرد، که بر اثر تربیت والدین و کن و نکن آنها در سالهای اولیه کودکی شکل می گیرد.

ب- نظریه ژان پیاژه

ژان پیاژه زیست شناس و روان شناس فرانسوی در باره رفتار و تفکر اخلاقی در کتاب کلاسیک «قضاوت اخلاقی کودک» می گوید: طی یک مرحله اولیه، که تا سن ۱۰ سالگی به طول می انجامد کودکان سخت پیرو این عقیده اند، که قوانین تغییر ناپذیرند زیرا از طرف مراجع بزرگ یا خداوند وضع شده اند. پس از ۱۰ سالگی کودکان قوانین را تغییر پذیر می دانند. و آن را توافق دو طرفه تلقی می کنند.^۱ بنابر نظر پیاژه کودکان خردسال در مسایل اخلاقی بطور مطلق دگر پیرو هستند، اما در بزرگسالی که تفکر انتزاعی رشد پیدا می کند، اخلاق و قانون تعامل دو سویه از طرف یک فرد و فرد مقابل است، که جهت تعامل، تعاون و همکاری به کار می رود و این منطق اخلاقی در بزرگسالی و زندگی اجتماعی است.^۲

ج- نظریه کولبرگ

یکی از برجسته ترین نمونه های پژوهش در باره رشد اخلاق براساس سنت پیاژه، کار لارنس کولبرگ است. که یک تئوری مرحله ای در مورد رشد اخلاق طرح نموده است؛

۱- سطح اول؛ اخلاق پیش قراردادی

مرحله ۱- سوگیری اطاعت و تنبیه

۱- دادستان، پریخ- منصور، محمود، روان شناسی روان تحلیل گری تا رفتار شناسی، انتشارات زرف، تهران، ۱۳۶۹، ص ۲۵-۳. کرین، ویلیام سی، پیشگامان روان شناسی رشد، ترجمه، فدایی، فرید، انتشارات اطلاعات، تهران، ۱۳۶۷، ص ۹۰-۶۳ و ۶۰۷-۱۰۲.

۲- کرین، ویلیام سی، همان.

کودک می‌انگارد قوانین را باید اطاعت کند، در غیر این صورت تنبیه می‌شود.
مرحله ۲- لذت‌گرایی نسبی
اخلاق در این مرحله به صورت نسبی در می‌آید، و بستگی به شرایط محیطی دارد.

۲- سطح دوم؛ اخلاق قراردادی:

مرحله ۳- سوگیری خوب و بد

در این سن نوجوان وارد ۱۳ سالگی شده، و بخودش توجه زیاد دارد (کولبرگ ۱۹۸۵). و به آنچه یک فرد خوب باید انجام دهد، پاسخ می‌گوید، خوبی و بدی را در رابطه با انگیزه‌ها و احساسات تعریف می‌کند. در این سن اخلاق و اخلاقیات با عواطف و احساسات فرد نزدیک می‌شوند و جنبه فردی دارد.^۱

مرحله ۴- پایداری نظم اجتماعی و قدرت

در این مرحله تایید اجتماعی نمایی از اخلاق است. سلوک درست، رفتار مفهوم داری است که هر فرد خوب و فهمیده آن را تایید می‌کند. نظم اجتماعی تابع اخلاقیاتی است که فرد آن را به عنوان رفتار در این سن به کار می‌گیرد.^۲

سطح ۳- اخلاق فوق قراردادی:

مرحله ۵- اخلاقی که به صورت آزاد پذیرفته شده است. در این مرحله فرد یاد گرفته که به طور آزاد قوانین اخلاقی را بپذیرد و بطور دمکراتیک آن را برحسب نیاز جامعه تغییر دهد.^۳

مرحله ۶- اصول فراگیر و جهانی

۱- دادستان، پریخ- منصور، محمود، همان- کرین، ویلیام سی، همان.

۲- دادستان، پریخ- منصور، محمود، همان

۳- دادستان، پریخ- منصور، محمود، همان- کرین، ویلیام سی، همان.

در این مرحله بزرگسالان برخی از اصول مافوق اخلاق مانند عدالت و آزادی خواهی را براساس اصول اخلاقی می‌پذیرند و برای عمومیت دادن آن کوشش می‌کنند.

کولبرگ (۱۸۷۰) می‌گوید؛ کشف اصول اخلاقی هدف رهبران بزرگ، مذاهب و فیلسوفان است که زندگی بشریت را رهبری و نظامدار می‌کنند. در این مرحله اخلاق کاملاً رشد یافته است و جنبه جهانی پیدا کرده است. زیرا طبق نظریه کولبرگ نهایت رشد اخلاقی **تسخیر انسانیت** است.

نتیجه

براساس مروری که بر دیدگاههای مختلف کردیم به این نتیجه رسیدیم که در اخلاق مفهوم دیگری نهفته است. یعنی همان تعریف Ethic که رفتار اجتماعی را مطرح می‌سازد و مورد توجه همه دانشمندان بوده است.

تشکر و قدردانی:

پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند از پرسنل کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران که زمینه مساعد استفاده از منابع و ماخذ را فراهم کردند سپاسگزاری نمایند.

منابع

- 1- Rodriguez, P. Joseph, J Fins, *Death, Dying and information: misrepresenting religion on Medline*, BMJ, Ethics, 2005.
- 2- Pablo, Juan. Ortiz, P. Solar, Sebastine, *Right to Die: a present debate*, 2005, Magazine Medical of Chile, May 2005, (in Spanish), Vol: 1330, No: 5.
- 3- Lima, C, *Clinical Trials: Vulnerability and ethical revivalism*, May-Jun 2005, 18(3).
- 4- Kapochan- Sheikh, Aziz, *Doctors and Their Faiths*, 2003, BMJ, Ethic 326.
- ۵- براهنی، محمد نقی- باطنی، محمد رضا و همکاران، واژه نامه روان شناسی، انتشارات فرهنگ معاصر، تهران، ۱۳۶۸.
- 6- Janda, Lovis, *The psychologist's Book of Personality*, Publisher John Wiley, Toronto, 2001.
- ۷- حجازی، فخرالدین، چهار بنیان، انتشارات بعثت، تهران، ۱۳۴۰.
- ۸- صادقی، سید محمد، پرتوی از انوار نهج البلاغه، نشر زیتون، تهران، ۱۳۵۷.
- ۹- نراقی، ملا احمد، معراج السعاده، انتشارات جاویدان، بی تا، تهران.
- ۱۰- مطهری، مرتضی، انسان در قرآن، انتشارات صدرا، بی تا.
- ۱۱- قرآن مجید، سوره حجر، آیه ۲۹.
- ۱۲- احدی، حسن- بنی جمالی، شکوه السادات، علم النفس، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ۱۳۶۶.
- ۱۳- سیاسی، علی اکبر، علم النفس از لحاظ تربیت، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۴۸، تهران.
- ۱۴- داودی، علی مراد، عقل در حکمت مشاء از ارسطو تا ابن سینا، انتشارات دهخدا، ۱۳۴۹.
- ۱۵- سیاسی، علی اکبر، ابن سینا و تطبیق آن با روان شناسی جدید، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۳۳، تهران.
- ۱۶- دادستان، پریخ- منصور، محمود، روان شناسی روان تحلیل گری تا رفتار شناسی، انتشارات ژرف، تهران، ۱۳۶۹.
- ۱۷- کرین، ویلیام سی، پیشگامان روان شناسی رشد، ترجمه، فدایی، فرید، انتشارات اطلاعات، تهران، ۱۳۶۷.

Development Of Ethic In Human From Islamic Scientist's And Modern Psychologist's Perspectives

Tahereh Seghatoleslam, Phd¹; Omidvar Rezaei, M.D.²; Ali Khoshkar, M.D.³; And Maryam Mousavi, M.D.⁴

Abstract

The necessity of learning ethic in medical sciences constitutes the basis for relation between a physician and his/her patient, and shall be discussed from various aspects. Psychologists and psychiatrists have had varying approaches to ethic from semantics perspective and the formation and stages therefore.

This article initially discusses Ethic in terms of semantics and development stages thereof. In semantics, ethic substantially very from its synonym "morality", which has constitutional and learning aspects.

In studying the nature of human and the merits of ethic from Koran perspective, psyche is a synonym to soul. Otherwise, soul constitutes the established principle and the origin of ethics. Islamic scientists such as Farabi and Aviceana consider ethic as human soul, which is the characteristic distinguishing human from animal; and ethic is product of rational soul.

However, from the modern perspectives, psychology structure includes emotions, cognitions and social behavior. And ethic is originated from cognition and social behavior.

¹ - Assistant Professor of Psychologist, Shahid Beheshti University of Medical Sciences

² - Professor of Neurosurgery, Shahid beheshti University of Medical Sciences

³ - General Surgery, Shahid Beheshti University of Medical Sciences

⁴ - Gynecologist, Shahid Beheshti University of Medical Sciences

And, ethic is originated from cognition and shapes social behavior.

Lock and Rousseau have given active role to social environment in ethic. Freud considers the first years of life as the origin of ethic., Piaget and Kolberg find mental maturity, i.e. abstract thinking as the demonstration of understanding real ethic; this is the social ethic that individual believes in after going thorough certain stages, and that its pursuit will be followed by justice and international peace throughout the world . In both perspectives, ethic constitute the basis for social relations, including physician and patient behaviors to wards each other.

Key Words: Ethic; Development of Ethic, Medical Ethic, Medical Ethic and Islamic and Modern scientists